

УДК 352:351.88

[https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-12\(54\)-210-221](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-12(54)-210-221)

Мазур Геннадій Федорович доктор економічних наук, професор, професор кафедри управління та адміністрування, КЗВО «Вінницька академія безперервної освіти», м. Вінниця тел.: (0432) 55-65-68, <https://orcid.org/0000-0002-5061-1817>,

ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ ДЕРЖАВИ У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД

Анотація. У сучасному глобалізованому світі імідж держави відіграє критично важливу роль у її міжнародних відносинах, економічному розвитку та соціальному добробуті. Особливо актуальним це питання стає у повоєнний період, коли країна потребує відновлення не лише фізичної інфраструктури, але й відбудови свого міжнародного авторитету та репутації.

Дослідження формування позитивного іміджу держави у повоєнний період є складним, але необхідним процесом, який вимагає зусиль на всіх рівнях – від уряду до звичайних громадян. Відновлення образу країни можливо лише за умови комплексного підходу, що включає політичні, економічні, соціальні та культурні аспекти. Тільки зусилля щодо формування позитивного іміджу можуть стати основою стійкого розвитку, покращення рівня життя населення та зміцнення міжнародних позицій країни в умовах після конфліктної адаптації. Важливо пам'ятати, що імідж держави не є статичним, а формується через постійні дії та комунікацію, тому необхідно постійно працювати над його удосконаленням.

Вивчаючи питання формування позитивного іміджу держави у повоєнний період, яке є невід'ємною складовою стратегії відновлення та розвитку країни, що зазнала військових руйнувань. Після закінчення активних бойових дій суспільство стикається з численними викликами, серед яких важливими є відновлення довіри як усередині країни, так і на міжнародній арені. У цьому контексті постає питання розробки напрацювань з позитивного іміджу держави, як важливого фактору економічного зростання, культурної відродження і політичної стабільності.

Досліджено, що успішне формування позитивного іміджу держави у повоєнний період вимагає системного підходу, який включає взаємодію державних установ, громадянського суспільства та міжнародних партнерів. Особливе значення має прозорість процесів відбудови та реформування, що сприяє зміцненню довіри міжнародної спільноти.

Результати дослідження можуть бути використані при розробці державних стратегій з відновлення та розвитку країни після завершення військових дій, а також для вдосконалення механізмів міжнародної комунікації та публічної дипломатії.

Ключові слова: повоєнного відновлення, міжнародний імідж країни, бренд регіонів, імідж, публічне управління, механізм держави, повоєнна трансформація, державне управління, держані органи, іміджева політика держави, національна самосвідомість, публічна політика.

Mazur Gennady Fedorovych Doctor of Economics, Professor, Professor of the Department of Management and Administration, Vinnytsia Academy of Continuing Education, Vinnytsia, tel.: (0432) 55-65-68, <https://orcid.org/0000-0002-5061-1817>

FORMATION OF A POSITIVE IMAGE OF THE STATE IN THE POST-WAR PERIOD

Abstract. In today's globalized world, the image of a state plays a critically important role in its international relations, economic development, and social well-being. This issue becomes especially relevant in the post-war period, when a country needs to restore not only its physical infrastructure, but also to rebuild its international authority and reputation.

Research into the formation of a positive image of a state in the post-war period is a complex but necessary process that requires efforts at all levels - from the government to ordinary citizens. Restoring the image of a country is possible only with a comprehensive approach that includes political, economic, social, and cultural aspects. Only efforts to form a positive image can become the basis for sustainable development, improving the standard of living of the population, and strengthening the country's international positions in post-conflict adaptation. It is important to remember that the image of a state is not static, but is formed through constant actions and communication, so it is necessary to constantly work on its improvement.

Studying the issue of forming a positive image of the state in the post-war period, which is an integral part of the strategy for the restoration and development of a country that has suffered military destruction. After the end of active hostilities, society faces numerous challenges, among which the restoration of trust both within the country and in the international arena is important. In this context, the issue of developing developments in the positive image of the state arises, as an important factor in economic growth, cultural revival and political stability.

It has been studied that the successful formation of a positive image of the state in the post-war period requires a systematic approach, which includes the

interaction of state institutions, civil society and international partners. Of particular importance is the transparency of the reconstruction and reform processes, which contributes to strengthening the trust of the international community.

The results of the study can be used in the development of state strategies for the restoration and development of the country after the end of military operations, as well as to improve the mechanisms of international communication and public diplomacy.

Keywords: post-war recovery, international image of the country, brand of regions, image, public administration, state mechanism, post-war transformation, public administration, state bodies, image policy of the state, national identity, public policy.

Постановка проблеми. У сучасних умовах, коли Україна веде боротьбу за свою незалежність та територіальну цілісність, надзвичайно актуальним постає питання формування позитивного міжнародного іміджу держави у повоєнний період. Ця проблематика потребує комплексного підходу та системного аналізу, оскільки від успішності її вирішення залежить майбутнє країни на міжнародній арені.

Позитивний імідж держави є стратегічним ресурсом, який відіграє ключову роль у забезпеченні національних інтересів, залученні іноземних інвестицій, розвитку туристичної галузі та встановленні міцних міжнародних партнерств. У контексті post-conflict reconstruction особливого значення набуває здатність країни ефективно комунікувати свої досягнення, цінності та перспективи розвитку світовій спільноті.

Основними викликами у формуванні позитивного іміджу держави у повоєнний період є:

подолання негативних стереотипів та упереджень, пов'язаних з воєнним конфліктом;

відновлення довіри міжнародних партнерів та інвесторів;

створення нового нарративу про країну, що фокусується на відбудові та модернізації;

забезпечення стабільності політичної системи та економічного зростання;

розвиток культурної дипломатії та просування національної ідентичності.

Для ефективного вирішення цих завдань необхідно розробити комплексну стратегію формування позитивного іміджу, яка включатиме:

створення єдиної системи державних комунікацій;

розвиток публічної дипломатії;

активізацію культурної присутності країни на міжнародній арені;

залучення діаспори до просування інтересів держави;
використання сучасних цифрових технологій та соціальних медіа;
розвиток туристичного потенціалу;
підтримку експорту та просування національних брендів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження зазначеної проблематики зробили такі науковці, як: Дж. Брайсон, Т. Бовард, Н. Гончарук, С. Утман, Л. Машковська, Н. Обушна, Н. Липовська, В. Бебик, Ю. Падафет, В. Ромата, С. Колосок, Я. Мельничук, М. Логунова, В. Лола, О. Луцький, Ю. Падафет, О. Панасюк, І. Пантелейчук, Г. Почепцов, Є. Ромат, С. Серьогін, В. Шепеля та ін.

Мета статті є комплексний аналіз механізмів та стратегій формування позитивного іміджу держави у повоєнний період, а також визначення ключових факторів, що впливають на цей процес.

Виклад основного матеріалу. Формування позитивного іміджу держави у повоєнний період є однією з найбільш актуальних і складних завдань сучасної зовнішньої політики та міжнародних відносин. Після завершення збройного конфлікту будь-яка держава стоїть перед завданням відновлення свого іміджу на міжнародній арені, який часто страждає через військові дії та їх наслідки. У даному дослідженні ми розглянемо основні стратегії та інструменти формування позитивного іміджу держави у повоєнний період.

За даними ООН Україна є одним з лідерів за темпами скорочення населення. Ще й до повномасштабної війни населення України стрімко скорочувалося, народжуваність і тривалість життя були низькими як порівняти з іншими європейськими країнами. Населення почало скорочуватися з 1990 р. і протягом 1990-2022 рр. Україна втратила близько 10,7 млн людей (понад 20% населення). Станом на 1 січня 2022 р. в Україні чисельність наявного населення складало 34,5 млн осіб³². За цими даними велися розрахунки основних макроекономічних показників України на 2023 р. На кінець серпня 2022 р. чисельність населення країни оцінювалось вже у 27,8 млн. Таким чином, за офіційними даними, з початку активної фази збройної агресії кількість населення України зменшилася на 6,7 млн осіб [1].

Якщо брати до уваги порівняльні дані ООН щодо української демографії на 2021 р. та 2023 р. то в Україні зникає молоде покоління, 20-річні юнаки та дівчата. Якщо хлопців цього віку у 2021 р. налічувалося 200 тис., то у 2023 р. близько 70 тис. Кількість дівчат, відповідно, впала з 200 тис. до 50 тис. Також виникає нова проблема із молоддю, коли юнаки 10-11 класу масово залишають Україну до закінчення школи [1].

Перш за все, потрібно відзначити, що формування іміджу держави у повоєнний період тісно пов'язане з поняттям "софт-павер" (м'якої сили), запропонованим Джозефом Найєм у 1990 році. Софт-павер передбачає вико-

ристання не військової сили, а культурного впливу, ідеології та інститутів для досягнення зовнішньополітичних цілей. Після війни держава повинна зосередитися на відновленні свого культурного та економічного потенціалу, щоб створити привабливий імідж для міжнародної спільноти.

Хоча тенденції щодо старіння населення були однакові й в Україні, й в країнах ЄС, частка населення 65+ років в ЄС в 2021 р. в середньому 19%, в Україні – 17%. Навантаження 60+ років на 20-64 років, тобто на фактичний, реальний працездатний вік в Україні – 27%, в ЄС 31%. Проте частка населення 65+ в Україні збільшується, і за останніми даними на 2023 р. люди віком 65+ становлять вже 20,2%. Природньо, що старіння населення призводить до дефіциту робочої сили. Також фінансова система будь-якої країни налаштована на економічне зростання та приплив робочої сили. Зменшення чисельності молоді може призвести до падіння глобального попиту, дефляції та застою, а дефіцит робочої сили без належного рівня автоматизації — ускладнити утримання пенсіонерів, частка яких зростає. Цей фактор буде створювати проблеми для демографічного відновлення після війни. Навіть якщо жінки матимуть таку саму середню чисельність дітей, менше жінок репродуктивного віку означає меншу народжуваність зараз та в майбутньому. У результаті — подальша низхідна спіраль демографічного занепаду [1].

Імідж держави - це комплексне поняття, що включає сукупність емоційних та раціональних уявлень, що впливають із зіставлення всіх ознак країни, власного досвіду та чуток, що впливають на створення певного образу. У повоєнний період формування позитивного іміджу набуває особливого значення, оскільки це безпосередньо впливає на:

- залучення міжнародних інвестицій;
- розвиток туристичної галузі;
- встановлення дипломатичних відносин;
- економічну співпрацю.

Не зважаючи на суперечливе ставлення різних країн до російської агресії та вірогідних процесів її протікання, США, ЄС, НАТО та інші інститути, де визначальну роль відіграють розвинуті країни (ОЕСР, ЄБРР та ін.) отримали нові напрями для власного позиціонування і консолідації. Поряд з цим, війна в Україні відновила особливу роль США у формуванні і захисті світового порядку. Масштабність і цілеспрямованість заходів, які вжили США для допомоги Україні у 2022-2024 рр., довели значимість військової могутності США для демократичного світу²⁹. Сьогодні знову життєздатність України залежить від нових ініціатив США у допомозі Україні, результативність якої чітко співвідноситься з виваженістю політики США, її спроможності зміцнити глобальні демократичні основи [2].

Одним з основних механізмів формування позитивного іміджу держави у повоєнний період є публічна дипломатія. Вона передбачає використання засобів масової інформації, освітніх програм та інших форм прямого спілкування з іноземною громадськістю для формування сприятливого іміджу держави. Держави можуть використовувати публічну дипломатію для поширення інформації про свої культурні цінності, історію та традиції, а також для створення іміджу відкритої та толерантної держави.

І ще більший вплив Україна виявила на Європу. Боротьба України за незалежність і масштаби європейської допомоги, змусили сам Євросоюз реально усвідомити ризики від можливого розширення агресії на європейському континенті, переглянути власне ставлення до європейської безпеки і (як безпосередньої складової) допомоги Україні з тим, щоб надійно забезпечити безпеку демократичної Європи. Тому 2025 р. цілком може стати новим каталізатором нової згуртованості провідних розвинутих країн, об'єднаних навколо нового етапу допомоги Україні. Тоді, можливо, і G-20 зможе оновитись і стати шанованим форумом вирішення глобальних проблем людства та його безпеки [2].

Питання чи завдання зближення з ЄС для України є і залишатиметься на порядку денному ще довгий час, всупереч зовнішнім (і внутрішнім) негараздам і бар'єрам. За збереження негативної соціальної динаміки та незмінності соціально-економічних пріоритетів держави, у процесі євроінтеграції Україна зможе потрапити в інституційні пастки, зокрема «пастку дивергентності», яку українські дослідники розглядають як синтез двох відомих в економічній теорії явищ – «пастки бідності» (poverty trap) або пастки низьких доходів (low-incometrap), а також «пастки неконвергентності» (non-convergence trap). Що актуалізує для України пошук шляхів їх (пасток) уникнення [3].

Політична складова, якраз і підсилює висвітлення важливості становлення і розвитку публічної дипломатії, а саме:

- демократизація суспільства;
- прозорість державного управління;
- боротьба з корупцією;
- захист прав людини;
- розвиток громадянського суспільства;

Іншим важливим механізмом формування іміджу держави є міжнародна допомога та співпраця. Держави можуть надавати гуманітарну допомогу країнам, які постраждали від конфліктів або стихійних лих, щоб продемонструвати свої мирні наміри та гуманізм. Також міжнародна співпраця у сфері освіти, науки та культури може допомогти державам створити імідж відповідальної та співпрацюючої держави.

Економічна складова, дозволяє країнам донорам вірити у прозорість і відкритість у прийнятті урядових рішень, що в свою чергу сприяє:

- створення сприятливого інвестиційного клімату;
- впровадження інноваційних технологій;
- розвиток експортного потенціалу;
- стабілізація фінансової системи;
- модернізація інфраструктури.

Крім того, на нашу думку, соціально-культурний механізм посідає важливе місце у формуванні позитивного іміджу держави, так як сприяє:

- розвитку освіти та науки;
- збереженню культурної спадщини;
- підтримки мистецтва;
- розвиток спорту;
- міжкультурний діалог.

Отже, держава повинна звернути увагу на розвиток свого туристичного потенціалу. Туризм може стати важливим джерелом доходів та створити можливості для демонстрації культурних цінностей та традицій держави. Держави можуть використовувати свій туристичний потенціал для створення іміджу гостинної та відкритої держави.

Україна, як держава, що пережила декілька воєн та конфліктів, стоїть перед завданням формування свого іміджу на міжнародній арені. Після Революції гідності у 2014 році Україна почала роботу над відновленням свого іміджу, використовуючи публічну дипломатію, міжнародну допомогу та співпрацю. Українська держава також зосередилася на розвитку свого туристичного потенціалу, створивши імідж гостинної та відкритої держави.

Слід відмітити, дипломатична діяльність повинна проявляти:

- активізацію культурної дипломатії;
- розширенню міжнародного співробітництва;
- участь у міжнародних організаціях;
- розвитку економічної дипломатії.

Продовження війни росії в Україні несе загрозу як стабільності і миру у всій Європі, так і продовольчій безпеці у світі. Саме російські імперські амбіції є джерелом агресії і провокування воєнних і гуманітарних катастроф. Тому серед найвагоміших пріоритетів G7 виокремлюється завдання примноження зусиль, спрямованих на зміцнення України, її євроінтеграційне прискорення, а також недопущення посилення військової могутності росії.

Пошук шляхів недопущення використання продовольства як зброї. G7 має активізувати пошук шляхів створення інституційних рамок, які б послаблювали можливості використання голоду або загрози голоду як зброї. G7 разом з ЄС мають виробити системні 5 рішення, які спрямовуватимуться

на гарантування безперешкодного пересування продовольчих товарів по/через території ЄС, які здійснюються на законних підставах.

Посилення східних кордонів ЄС. Високою є вірогідність того, що війна в Україні матиме затяжний характер, відтак країни G7 мають потурбуватися про зміцнення східних кордонів європейського співтовариства, як східного форпосту демократичного світу. Тому рівень підтримки G7 має охоплювати значно ширшій сфері, в якій продовольча безпека (зокрема у частині забезпечення поставок української аграрної продукції на зовнішні ринки) є лише однією із складових системи безпеки Євросоюзу загалом [4].

Що особливо важливо для України. Для цивілізованої Європи характерним є жорстке неприйняття російської агресії, а також зрозумілими є сумніви у дієвості китайської моделі «миротворчої» місії для припинення війни в Україні. Ми ж, українці, сьогодні сприймаємо ті чи інші процеси насамперед у контексті нашої боротьби за свободу і незалежність. Оскільки Євросоюз з самого початку російської агресії зайняв чітку позицію нашої підтримки, то, зі свого боку, рішення чи дії ЄС сприйматимуться нами як справедливі і правильні. Між тим, поки не зрозуміло, яким чином Китай надалі вирішуватиме дилему і обиратиме між бажаннями отримати надприбутки завдяки розширенню (стратегічної) співпраці з росією чи спрямованістю на посилення власного статусу миротворців в очах європейців, а також добрососідського економічного партнера [5].

Для нас, українців, не слід очікувати, що китайська модель «мирного врегулювання» зазнає суттєвої трансформації і набуде більше проукраїнських рис під впливом політичного тиску. Радше такі зміни може спричинити потреба трансформації самої китайської економіки, причому у контексті більш активної та конструктивної співпраці з Євросоюзом і одночасному послабленні відносин з росією. Однак, питання про зменшення залежності ЄС від Китаю або «зниження ризиків» у економічних відносинах є невіддільним від «рівня» безпекової незалежності – наскільки зниження ризиків економічної залежності (і посилення захисних заходів для протидії їм) співвідноситься з перевагами/втратами широких економічних зв'язків [5].

Водночас, незважаючи на втрати, Україні також є що запропонувати Європі. Так, Україна, на переконання багатьох експертів, може посісти одне з ключових місць у європейській зеленій (водневій) енергетиці²⁸. Хоча значна частина українського традиційного промислового потенціалу знищена, однак та частина, яка збереглася прискорює перехід на нову технологічну базу. За деякими оцінками, розробка запасів рідкоземельних металів в Україні як прискорюватиме перехід на екологічно чисті технології у ЄС, так і зменшить залежність ЄС від Китаю. А залучення українських виробників, які дедалі ширше використовують цифрові оборонні технології, у створення спільних

підприємств, які виготовлятимуть мілітарну цифровізовану продукцію за стандартами НАТО29, буде дієвим кроком у напрямі цифрової безпеки і військового зміцнення партнерства між Україною, як східним форпостом, та ЄС [5].

Як експерти, так і громадяни висловлюють досить високу впевненість у спроможності країни подолати існуючі проблеми і труднощі. Думку про здатність подолати протягом найближчих років і у більш віддаленій перспективі підтримують близько 90% опитаних (експертів і населення (діаграма «Про здатність подолати існуючі проблеми і труднощі») [6].

При цьому громадяни та експерти подібним чином оцінюють спроможність країни подолати проблеми та труднощі протягом найближчих кількох років (відповідно 49% і 46%), але рідше, ніж експерти говорять про здатність їх подолати у більш віддаленій перспективі (відповідно 36% і 46%). Це пов'язано з тим, що громадянам важче, ніж експертам оцінити розвиток подій у більш віддаленому майбутньому (що не дивно), тому серед них більше тих, хто вагається з відповіддю (відповідно 11% і 5%). Тоді як песимістів (тих, хто вважає, що Україна нездатна подолати існуючі проблеми та труднощі) і серед громадян, і серед експертів однаково мало (по 3%) [6].

Стосовно ж довгострокової перспективи (економічні зміни упродовж 2–3 років), то загалом і серед експертів, і серед населення домінують позитивні очікування (змін на краще очікують відповідно 59% і 52%) (діаграма «Про зміну економічного становища країни у найближчі 2–3 роки»). Водночас, населення рідше, ніж експерти (відповідно 11% і 23%) очікує негативних змін. Вірогідно, вважаючи, що найгірше вже сталося (агресія та її наслідки). Звернемо знову увагу на велику (26%) частку громадян, які не мають чіткого бачення (відповіді «важко відповісти») на пряму економічних змін в країні у 2–3-річному горизонті [6].

До початку повномасштабної війни громадяни не надто вірили у швидкі зміни в економічній сфері: у травні 2021 р. лише 12% вважали, що у найближчі 3 місяці економічне становище країни зміниться на краще, 13% сподівалися, що за цей час зміниться на краще рівень добробуту їхньої родини. Частіше у найближчі після опитування місяці громадяни очікували погіршення ситуації: 22% відповідали, що економічне становище країни зміниться на гірше, 18% — що за цей час зміниться на гірше рівень добробуту їхньої родини. Однак найбільш поширена була думка, що ситуація за 3 місяці істотно не зміниться (відповідно 56% і 57% не очікували змін у цих сферах) [7].

У вересні–жовтні 2022 р. значно зросла частка тих, хто очікував погіршення стану справ в економіці — до 35% (за рахунок зниження до 37,5% частки тих, хто вважав, що ситуація не зміниться), лише 9,5% вважали, що ситуація зміниться на краще. За даними опитування, проведеного у лютому–

березні 2023 р., частка тих, хто очікував погіршення стану справ в економіці протягом 3 місяців, знизилася до 23%. І зросла частка як тих, хто очікував покращення ситуації (до 13%), так і тих, хто вважав, що вона не зміниться (до 45%). Однак, вже з другої половини 2023 р. очікування громадян на короткострокову перспективу погіршилися. Станом на вересень 2024 р. частка тих, хто вважає, що ситуація в економіці протягом 3 місяців зміниться на краще, становить 7%, тих, хто дотримується думки, що вона погіршиться — 31%, а частка тих, хто вважає, що вона не зміниться, становить 48,5% [7].

На нашу думку, формування позитивного іміджу держави у повоєнний період це, по-перше, активне використання комунікаційних стратегій. Сучасні технології та медіа можуть стати потужним інструментом, здатним донести до світової спільноти досягнення та позитивні зміни в країні. Інформаційна прозорість, відкритість до міжнародних партнерів і громадськості, а також активна участь у міжнародних ініціативах можуть суттєво поліпшити імідж держави.

По-друге, важливим аспектом є відновлення довіри серед населення. Соціальна згуртованість, підтримка ветеранів та постраждалих від конфлікту, а також інвестиції в освіту і медицину формують враження про державу як про відповідального партнера для своїх громадян. Ці елементи підвищують соціальний капітал і орієнтують суспільство на спільні цінності, що, в свою чергу, позитивно вплине на імідж держави в очах зовнішнього світу.

По-третє, активне просування національної культури і традицій на міжнародному рівні сприяє формуванню позитивного образу. Участь у міжнародних культурних програмах, фестивалях та виставках дозволяє представити досягнення держави в галузі мистецтва, науки та технологій, що сприяє зростанню інтересу до країни.

Висновок. Формування позитивного іміджу держави у повоєнний період є складним завданням, яке потребує використання різних інструментів та стратегій. Держави повинні зосередитися на відновленні свого культурного та економічного потенціалу, використовуючи публічну дипломатію, міжнародну допомогу та співпрацю. Розвиток туристичного потенціалу також може допомогти державам створити імідж гостинної та відкритої держави. Україна, як держава, що пережила декілька воєн та конфліктів, стоїть перед завданням формування свого іміджу на міжнародній арені та вже досягла певних успіхів на цьому шляху.

Формування позитивного іміджу держави у повоєнний період є складним та багатоаспектним процесом, що вимагає системного підходу та координації зусиль усіх зацікавлених сторін. Успішна реалізація цього завдання залежить від:

послідовності та системності дій;

залучення всіх суспільних інституцій;
міжнародної підтримки;
ефективного використання наявних ресурсів;
постійного моніторингу та коригування стратегії.

Позитивний імідж держави у повоєнний період стає не просто бажаним елементом міжнародних відносин, а необхідною умовою для успішного відновлення та подальшого розвитку країни. Це вимагає комплексного підходу, що поєднує політичні, економічні, соціальні та культурні аспекти державної політики.

Література:

1. Ольга Пищуліна Оцінка ролі демографічного фактору для економічного зростання та повоєнного відновлення // Аналітична доповідь. Центру Разумкова. 13 квітня 2023. URL: <http://surl.li/tbwunn> (дата звернення 18.12.2024).
2. Василь Юрчишин Девальвація спроможності // 5 грудня 2024. РАЗУМКОВ центр. URL: <http://surl.li/neqgnf> (дата звернення 18.12.2024).
3. Ольга Пищуліна, Василь Юрчишин Зближення України з ЄС - від поточного відставання до перспективного прискорення // 22 липня 2024. РАЗУМКОВ центр. URL: <http://surl.li/degbiK> (дата звернення 18.12.2024).
4. Юрій Якименко, Олексій Мельник, Василь Юрчишин Міжнародна підтримка України у забезпеченні глобальної продовольчої безпеки // 11 червня 2024. РАЗУМКОВ центр. URL: <http://surl.li/xvjbqr> (дата звернення 18.12.2024).
5. Юрій Якименко, Василь Юрчишин Наміри до зближення чи готовність до роз'єднання // 28 квітня 2024. РАЗУМКОВ центр. URL: <https://salo.li/4f22cB0> (дата звернення 18.12.2024).
6. Василь Юрчишин Про подолання економічних проблем і труднощів Україною // 03 травня 2023. РАЗУМКОВ центр. URL: <https://salo.li/e44974A> (дата звернення 18.12.2024).
7. Оцінки громадянами соціально-економічної ситуації та соціально-економічної політики влади, соціальне самопочуття громадян (вересень 2024р.) // РАЗУМКОВ центр. URL: <https://salo.li/DF9294b> (дата звернення 18.12.2024).

References:

1. Olha Pyshchulina (2023). Otsinka roli demografichnoho faktoruv dlia ekonomichnoho zrostantia ta povoiennoho vidnovlennia [Assessing the role of demographic factors for economic growth and post-war recovery]. *Analitichna dopovid. Tsentru Razumkova*. URL: <http://surl.li/tbwunn> [in Ukrainian].
2. Vasyl Yurchyshyn (2024). Devalvatsiia spromozhnosti [Devaluation of capacity]. *RAZUMKOV tsentr*. URL: <http://surl.li/neqgnf> [in Ukrainian].
3. Olha Pyshchulina, Vasyl Yurchyshyn (2024). Zblyzhennia Ukrainy z YeS - vid potochnoho vidstavannia do perspektyvnoho pryskorennia [Ukraine's rapprochement with the EU - from current lag to prospective acceleration]. *RAZUMKOV tsentr*. URL: <http://surl.li/degbiK> [in Ukrainian].
4. Yurii Yakymenko, Oleksii Melnyk, Vasyl Yurchyshyn (2024). Mizhnarodna pidtrymka Ukrainy u zabezpechenni hlobalnoi prodovolchoi bezpeky [International support for Ukraine in ensuring global food security]. *RAZUMKOV tsentr*. URL: <http://surl.li/xvjbqr> [in Ukrainian].

5. Yurii Yakymenko, Vasyl Yurchyshyn (2024). Namiry do zblyzhennia chy hotovnist do roziednannia [Intentions for rapprochement or readiness for separation]. *RAZUMKOV tsestr.* URL: <https://salo.li/4f22cB0> [in Ukrainian].
6. Vasyl Yurchyshyn (2023). Pro podolannia ekonomichnykh problem i trudnoshchiv Ukrainoiu [On overcoming economic problems and difficulties in Ukraine]. *RAZUMKOV tsestr.* URL: <https://salo.li/e44974A> [in Ukrainian].
7. Otsinky hromadianamy sotsialno-ekonomichnoi sytuatsii ta sotsialno-ekonomichnoi polityky vlady, sotsialne samopochuttia hromadian [Citizens' assessments of the socio-economic situation and the government's socio-economic policy, and citizens' social well-being] (2024). *RAZUMKOV tsestr.* URL: <https://salo.li/DF9294b> [in Ukrainian].

